

ЗОВНІШНЯ ТОРГІВЛЯ ОРГАНІЧНОЮ ПРОДУКЦІЄЮ В КОНТЕКСТІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

О. Г. Вагонова, д. е. н., професор, НТУ «Дніпровська політехніка», vagonova@ntu.org.ua, orcid.org/0000-0001-6553-7771,

Л. В. Тимошенко, к. е. н., доцент, НТУ «Дніпровська політехніка», tymoshenko.l.v@ntu.one, orcid.org/0000-0003-4869-8244,

В. В. Чорнобаєв, к. е. н., доцент, НТУ «Дніпровська політехніка», chornobaiev.v.v@ntu.one, orcid.org/0000-0001-6624-6423,

Є. В. Терехов, к. е. н., доцент, НТУ «Дніпровська політехніка», terekhov.ye.v@ntu.one, orcid.org/0000-0002-4816-6072,

Ю. С. Госалов, аспірант, НТУ «Дніпровська політехніка», sgosalov@gmail.com, orcid.org/0009-0008-9297-3665.

Методологія дослідження. Під час виконання даного дослідження були використані такі методи: аналізу й синтезу – при визначенні місця виробництва органічної сільськогосподарської продукції у загальній галузевій структурі України, а також виокремленні основних переваг розвитку органічного сільського господарства в українській економіці в контексті забезпечення сталості; системного підходу – при встановленні взаємозв'язку між органічним виробництвом і досягненням цілей сталого розвитку; загального й особливого – при з'ясуванні специфіки торгівлі органічною продукцією на зовнішніх ринках задля досягнення цілей сталого розвитку; методів статистики – при створенні рейтингів країн-імпортерів органічної продукції в ЄС.

Результати. Розкрито зміст світоглядної концепції сталого розвитку та визначено позицію України в досягненні його цілей у порівнянні з іншими європейськими країнами. Визначено місце органічної продукції у загальній структурі товарів сільськогосподарського виробництва. Проаналізовано особливості формування попиту на органічну продукцію на внутрішньому ринку України та фактори, що його визначають на зовнішніх ринках. Показано динаміку обсягів продажу української органічної продукції на зовнішніх ринках, зокрема країн Європейського Союзу. Представлено рейтинг ТОП 10 країн-імпортерів органічної продукції українського виробництва в Європейський Союз у 2022 р.

Новизна. Встановлено взаємозв'язок між органічним виробництвом і досягненням цілей сталого розвитку. Визначено переваги розвитку органічного сільського господарства в українській економіці в контексті забезпечення сталості.

Практична значущість. Аналіз обсягів торгівлі органічною продукцією в контексті сталості дозволяє визначити пріоритетні напрями покращення торгового балансу України та її просування на шляху досягнення цілей сталого розвитку.

Ключові слова: сталий розвиток, цілі сталого розвитку, сільське господарство, органічна продукція, зовнішня торгівля, експорт, імпорт.

Постановка проблеми. Протягом останніх десятиріч, незважаючи на позитивну динаміку багатьох показників, що характеризують стан сталого розвитку в Україні, він ще знаходиться на не дуже високому рівні, порівнюючи з розвиненими країнами світу та на-

віть з найближчими сусідами (Польща, Чехія, Словаччина). В сьогоденних умовах, сталий розвиток виступає орієнтиром для прийняття стратегічних рішень, який враховує та вирівнює основні економічні, екологічні та соціальні аспекти людської діяльності.

Після завершення війни Україна має великий потенціал для прискореного економічного розвитку, завдяки своєму вигідному геополітичному та географічному розташуванню, різноманіттю природних ресурсів, достатньому рівню освіченості населення та високій кваліфікованості трудових ресурсів. Але наявність складних політичних, економічних, екологічних і соціальних умов, зумовлених, насамперед, поточною війною, а також присутніми сьогодні і у недалекому минулому кризовими економічними явищами, ресурсними обмеженнями та гуманітарними проблемами, ускладнюють досягнення поставлених цілей і вирішення завдань щодо забезпечення сталого розвитку країни в цілому, її регіонів, територіальних громад, бізнес-структур тощо.

Як справедливо зазначають О. В. Трифонова, Л. В. Тимошенко та С. А. Ус, дієве та ефективне повоєнне відновлення України повинно ґрунтуватися на принципах сталості, забезпечуючи захист національних інтересів [1]. Ухвалюючи рішення, публічна влада, громади, компанії мають враховувати не лише вирішення поточних проблем та перспективу 10–20 років, а й далеке майбутнє.

Внаслідок цього, для прискореного відновлення економіки у повоєнний час, вже зараз необхідно зосередитися на тих сферах і галузях, котрі є системно значимими для України. І це, безумовно, ІТ-сфера та сільське господарство.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Виконаний нами огляд і аналіз наукової літератури доводить, що в останні роки вітчизняні вчені продовжують робити активний науковий внесок в розвиток проблематики органічного виробництва сільськогосподарської продукції. Як приклад, приведемо наукову працю В. Камінського, в якій зазначено, що сприятливі природно-кліматичні умови відкривають перед Україною широкі можливості для переходу на органічне землеробство, що могло б забезпечити нарощування виробництва високоякісних продуктів харчування і для власних потреб, і для перспективних сегментів зовнішнього ринку [2].

У своїй науковій праці Л. Б. Артеменко розглянув динамічні світові тенденції

розвитку органічного продовольчого ринку. Він зазначив, що успішний досвід провідних країн має прикладне значення для сприяння системності процесу господарювання вітчизняних суб'єктів органічної сфери, ефективність розширення меж органічної сфери стане каталізатором мультиплікативного ефекту забезпечення населення якісними та екологічно безпечними сертифікованими продуктами харчування без шкоди довкіллю та підвищить рівень продовольчої безпеки [3].

Окремої уваги заслуговує думка науковців О. Міняйла та А. Нестерець, що ринок органічної продукції поступово вдосконалюється та є конкурентоспроможним завдяки зростанню попиту іноземних споживачів на українську органічну продукцію. Посилити позиції на конкурентному ринку вдасться в першу чергу завдяки масштабам експорту [4].

Формулювання мети статті. Метою даної статті є виокремлення специфіки торгівлі органічною продукцією на зовнішніх ринках задля досягнення цілей сталого розвитку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Незважаючи на 30 років трансформації вітчизняної економіки, нажаль, сьогодні виробництво органічної продукції не є пріоритетним для фермерських структур. Згідно з дослідженнями Ради ООН з торгівлі та розвитку, органічне сільське господарство в країнах, що розвиваються, має значний потенціал зростання в аспектах врожайності, диверсифікації та економічної ефективності. Зазначені переваги роблять органічне виробництво особливо привабливим для представників малого бізнесу. Органічне сільське господарство повинно стати потужним інструментом для зменшення нерівності у доходах та голоду серед населення у світі. Воно має великий потенціал для забезпечення життєздатності сільського населення і стимулювання діяльності дрібних фермерських господарств, що є його соціально-економічною перевагою.

Законодавчим підґрунтям для виробництва та реалізації екологічно чистої продукції виступає прийнятий у 2019 р. Закон України «Про основні принципи та вимоги до органічного виробництва, обігу та марку-

вання органічної продукції». У ньому визначені основні принципи та вимоги до органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції, засади правового регулювання органічного виробництва, обігу органічної продукції та функціонування ринку органічної продукції, правові основи діяльності центральних органів виконавчої влади, суб'єктів ринку органічної продукції та напрями державної політики у зазначених сферах [5].

Враховуючи низький попит на органічну продукцію на внутрішньому ринку її виробники орієнтовані на експорт, основному до країн ЄС, де споживач має фінансові можливості й бажання купувати овочі та фрукти за більш високим цінами, оскільки є достатньо обізнаним у корисності продуктів органічного виробництва. Внаслідок цього, більшість фермерських господарств в Україні, котрі займаються вирощуванням органічної продукції, здійснюють це паралельно із традиційними сільськогосподарськими культурами. Тому пересічному споживачу, котрий не вникає в особливості виробничого процесу, відрізнити органічну продукцію від звичайної допомагає маркування.

Маркування органічної продукції підтверджує дотримання виробником одного із базових принципів органічного виробництва – це простеження та контролю усього процесу від «поля до готового продукту». Органічний продукт повинен бути виготовлений із дотриманням відповідних вимог і стандартів законодавства у сфері органічного виробництва, обігу та маркування, і містити не менше 95% органічних інгредієнтів сільськогосподарського походження (за вагою, без урахування частки води та кухонної солі). Весь процес органічного виробництва контролюється сертифікаційним органом і підтверджується сертифікатом на завершальному етапі.

В Україні станом на кінець 2022 р. активно працювали лише 7 органів сертифікації: Органік Стандарт (Україна), SIA STC (Латвія), Control Union (Нідерланди), Bioinspecta (Швейцарія), Ceres (Німеччина), Suolo e Salute (Італія), DQS (Польща) [6].

Як знак маркування для органічних харчових продуктів та кормів європейські стандарти давно застосовуються в Україні.

Водночас вітчизняний стандарт та органічне маркування почали впроваджувати лише наприкінці 2023 р., внаслідок цього розроблений державний логотип для органічної продукції ще зовсім новий і в уявленні споживачів має репутаційні ризики.

Державний реєстр операторів, які виробляють продукцію відповідно до вимог законодавства України у сфері органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції запрацював в серпні 2023 року. Реєстр веде та постійно оновлює Мінагрополітики на офіційному сайті. Станом на кінець квітня 2024 року в реєстрі налічується 179 операторів, з яких 149 мають органічний статус продукції та, відповідно, вже мають право маркувати продукцію державним органічним логотипом України. Вже з 1 липня 2024 року маркування державним логотипом стане обов'язковим для всіх операторів. Використання написів «органічний продукт» у власних назвах продуктів і торговельних марках, а також маркування продукції як органічної в разі відсутності чинного сертифіката, що засвідчує виробництво та/або обіг органічної продукції згідно законодавства України, буде заборонено [7].

Розвиток органічного сільського господарства в Україні визначено як один із індикаторів досягнення Цілей сталого розвитку (ЦСР). Практично всі 17 Глобальних ЦСР пов'язані закликом до дій щодо скорочення бідності, захисту планети та забезпечення того, щоб до 2030 року усі люди жили в мирі і достатку. Водночас органічне виробництво згадується в контексті виконання трьох цілей [8]:

Ціль 2. Подолання голоду, досягнення продовольчої безпеки, поліпшення харчування і сприяння сталому розвитку сільського господарства.

Ціль 12. Забезпечення переходу до раціональних моделей споживання і виробництва.

Ціль 15. Захист та відновлення екосистем суші та сприяння їх раціональному використанню, раціональне лісокористування, боротьба з опустелюванням, припинення і повернення назад процесу деградації земель та зупинка процесу втрати біорізноманіття.

Саме Ціль 15 визначає орієнтир до 2030 року – 3 млн. га, зайнятих під органіч-

ним виробництвом, що відповідає 7% сільськогосподарських угідь України. За результатами досліджень, проведених в рамках проекту «Оцінка технологічних потреб в Україні – Технології скорочення викидів парникових газів у сільському господарстві»

[9] потенціал органічного виробництва в Україні може становити близько 4 млн. га.

З огляду на вище зазначене, виокремимо основні переваги розвитку органічного сільського господарства в Україні в контексті забезпечення сталості (рис. 1).

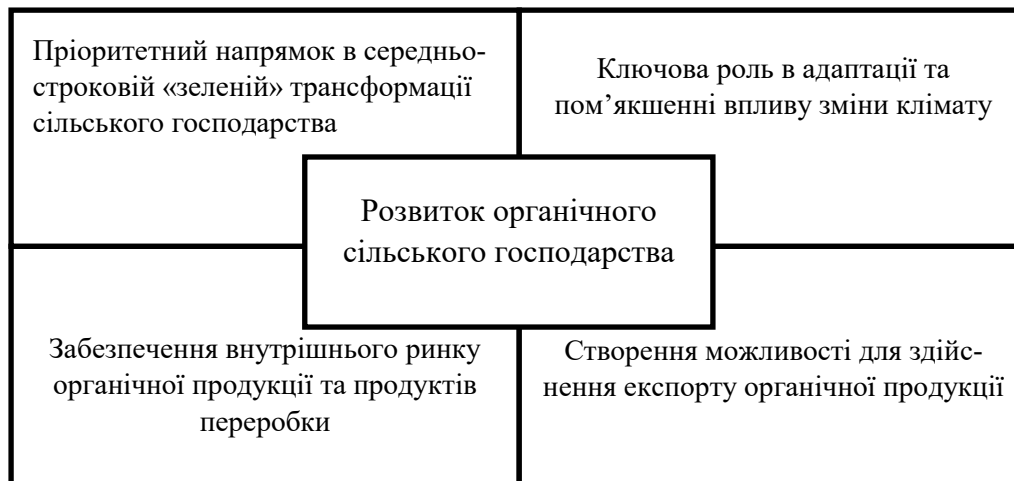

Рис. 1. Основні переваги розвитку органічного сільського господарства в Україні

В Україні споживання органічної продукції формується під впливом цілого комплексу факторів (певна частина яких є негативними), а значна частина такої продукції експортується, тому що посилюється попит на органічну продукцію в Європейському Союзі.

Стратегія збереження біорізноманіття ЄС до 2030 року [10] і Стратегія «Від ферми до столу/виделки» [11] разом із майбутнім Планом дій ЄС щодо нульового забруднення повітря, води та ґрунту – визначають конкретні дії, що охоплюють повний ланцюжок від виробництва їжі до споживання, а також міжнародне співробітництво щодо сталих продовольчих систем. Ці стратегії спрямовані на поєднання виробництва харчових продуктів із захистом навколишнього середовища, водночас стимулюючи інвестиції та стале виробництво, мету, яку Європейська Комісія намагатиметься просувати в контексті Цілей сталого розвитку.

Існує широкий консенсус щодо ключової ролі органічного виробництва та споживання. У своїй Стратегії «Від ферми до виделки» та Стратегії біорізноманіття Комісія визначила мету «принаймні 25% сільськогосподарських угідь ЄС використовувати для органічного землеробства та значного

збільшення органічної аквакультури до 2030 року».

План дій організовано за трьома напрямками, які враховують структуру ланцюга постачання харчових продуктів (виробництво, переробка, роздрібна торгівля та споживачі). Щоб підтримувати позитивні зміни в органічному секторі та підтримувати збалансований і прибутковий ринок для органічних операторів, надзвичайно важливо підвищити загальний попит на органічні продукти. Зростаюче споживання органічних продуктів має життєво важливе значення для заохочення фермерів переходити до органічного виробництва (Напрямок 1). Подальші стимули для виробництва також необхідні для досягнення мети 25% оброблюваних органічних сільськогосподарських земель і значного зростання органічної аквакультури до 2030 року (Напрямок 2). Нарешті, існує потреба в подальшому покращенні внеску органічного сектора у сталість і вирішення екологічних проблем (Напрямок 3) [12].

Задля досягнення поставленої амбіційної цілі необхідно забезпечити вітчизняний сектор виробництва органічної продукції дієвими інструментами, які активізують зміни в сільському господарстві і аквакультури

на шляху до високих стандартів якості ЄС, окрім цього, досягнення основної цілі органічного сільського господарства – нульового рівня забруднення, значним чином сприятиме досягненню проміжних цілей, таких, як зменшення використання пестицидів і появи надлишку поживних речовин, таким чином сприяючи руху ЄС до.

Слід зазначити, що органічне сільське господарство допомагає пом'якшити вплив виробничих процесів на зміну клімату та сприяє адаптації фермерів до неї, а також створює стійкі системи землеробства і при цьому захищає та покращує біорізноманіття.

Безумовно, споживчий попит на органічну продукцію на сьогодні зосереджений, головним чином, в економічно розвинених країнах, оскільки така продукція, як правило, є дорожчою, ніж звичайна, зважаючи на вищу собівартість її виробництва та переробки, а також необхідність урахування у витратах виробництва таких параметрів як охорона навколишнього середовища, поліпшення умов утримання тварин і вживання заходів щодо розвитку сільських районів [13].

Першим українським зареєстрованим і сертифікованим сільськогосподарським оператором у 2007 році є бізнес-об'єднання «Жива Земля Потутори» (с. Потутори, Тернопільська область), котре спеціалізується на органічному та біодинамічному землеробстві. Саме це господарство здійснило перший експорт органічної продукції (хвощ польовий (сухий) та зернові). У поточному часі підприємницька структура нарощує експорт на ринки Швейцарії та Німеччини овес, спельту, просо.

За інформацією ГС «Органічна Україна» [14] досягти успіхів у експорті, зокрема цьому господарству, і багатьом фермерським господарствам в Україні, допомогли міжнародні програми та проекти. З роками структура експорту органічної продукції з України змінювалася. Почали експортувати великі партії кормових зернових та бобових для органічних тварин до ЄС та США, пшона як дороблену продукцію, вже з 2020 року почалися партії готової продукції до країн Сходу, США.

За даними Дослідного інституту органічного сільського господарства (FiBL,

м.Фрік, Швейцарія) та IFOAM – Organics International станом на 31.12.2022 в сфері роздрібного продажу органічних продуктів за регіонами світу лідирувала Північна Америка (64,4 млрд. євро), далі – Європа (53,1 млрд. євро) та Азія (15 млрд. євро). Європейськими країнами з найбільшими ринками органічних харчових продуктів були Німеччина (15,3 млрд. євро), Франція (12,1 млрд. євро), Швейцарія (3,9 млрд. євро) та Італія (3,7 млрд. євро). У Швейцарії зазначено найвищий рівень споживання органічних продуктів на душу населення – 437 євро.

За період 2017–2022 рр. найбільший обсяг зовнішньої торгівлі органічною продукцією у натуральному вимірі відмічається у 2019 р. – 469 тис. т. У подальшому під впливом негативних факторів, як то пандемічні обмеження Covid-19 та впровадження в Україні воєнного стану у 2022 р., відбулося значне зниження обсягів продажу української органічної продукції до 245 тис. т. Тенденція зовнішньої торгівлі органічною продукцією у грошовому вимірі характеризується зростанням з 102 до 219 млн. дол. США, що свідчить, насамперед, про подорожчання продукції органічного сектору (рис.2).

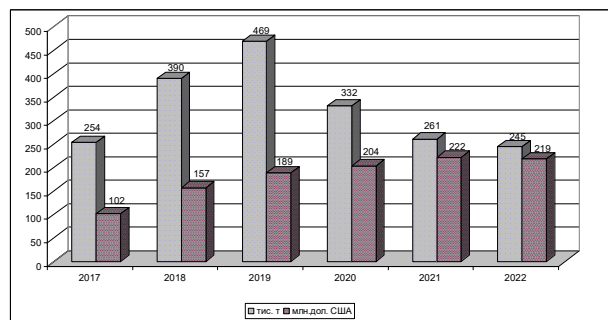

Рис. 2. Динаміка обсягів продажу української органічної продукції на зовнішній ринок
Побудовано за [15]

У 2022 р. експорт органічної продукції з України склав близько 219 млн. дол. США. до 36 країн світу, було експортовано 67 органічних товарів (ТОП 3 органічних товару: кукурудза, соя, пшениця). Взаємодія українських постачальників органічної продукції здійснювалась із 225 компаніями-імпортерами (ТОП 3 компаній-імпортерів:

52 – з Німеччини, 32 – з Польщі, 20 – з Нідерландів).

Постачання продукції органічного виробництва здійснювалось, насамперед, до країн Європи – 95% (у т.ч. 90% – до країн ЄС). У табл. 1 та 2 подано ТОП країн-імпортерів за обсягами та вартістю експорту української органічної продукції в ЄС за 2022 р. У трійці лідерів Нідерланди, Німеччина та Австрія.

Таблиця 1
ТОП 10 країн-імпортерів за обсягами органічної продукції українського виробництва в ЄС за 2022 р.

Місце	Країна	Обсяг, т.	Питома вага, %
1	Нідерланди	101 000	48,56
2	Німеччина	33 100	15,91
3	Австрія	27 300	13,13
4	Польща	13 400	6,44
5	Литва	10 600	5,10
6	Італія	6 300	3,03
7	Чеська республіка	5 000	2,40
8	Болгарія	5 000	2,40
9	Румунія	2 200	1,06
10	Франція	2 100	1,01
	Інші країни ЄС	2 000	0,96
	Всього	208 000	100,00

Побудовано за [16]

Таблиця 2
ТОП 10 країн-імпортерів за вартістю органічної продукції українського виробництва в ЄС за 2022 р.

Місце	Країна	Вартість, млн. дол. США	Питома вага, %
1	Нідерланди	46,1	25,05
2	Австрія	35,8	19,46
3	Німеччина	35,6	19,35
4	Польща	22,3	12,12
5	Чеська республіка	10,2	5,54
6	Італія	9,9	5,38
7	Франція	6,7	3,64
8	Литва	5,2	2,83
9	Болгарія	4,1	2,23
10	Румунія	1,7	0,92
	Інші країни ЄС	6,4	3,48
	Всього	184	100,00

Побудовано за [16]

Навіть незважаючи, на активні бойові дії у 2022 році, Україна за обсягами постачання органічної продукції до країн ЄС, посіла третє місце, поступившись Екватору та Домініканській Республіці. За обсягами органічного експорту фруктів, свіжих або су-

шених, крім цитрусових і тропічних, за країнами-експортерами, у 2022 році Україна посіла 2 місце після Туреччини. За обсягами органічного експорту олійних культур, крім соєвих бобів, Україна – лідер в Європі [17].

Після незначного падіння ринку органічної продукції у 2022 році продажі органічних харчових продуктів в Німеччині за результатами 2023 року зросли на 5%. Відповідно ринок органічної продукції Німеччини становить 16,1 мільярда євро. Загалом з 2019 по 2023 рік зростання продажів органічної продукції в усіх торгових точках становило 31%. Німеччина є другим за обсягом імпортером органічної продукції з України і потенціал для українських експортерів органічної продукції тільки зростає [18].

Важливе значення при реалізації органічної продукції в цьому відіграють підприємства роздрібної торгівлі, які становлять за мету значне збільшення рівня продажів цих товарів у своїх мережах, а також розвиток співпраці з провідними асоціаціями органічних виробників. Окрім того, наприкінці 2023 року в Німеччині було ухвалено Національну стратегію щодо досягнення 30% під органічним сільським господарством та щодо виробництва органічних харчових продуктів до 2030 року, виконання якої буде супроводжуватись інформаційною кампанією. Як зазначено вище, Україна за результатами 2022 року була третім за обсягами імпортером органічної продукції до ЄС. Водночас, кількість земель, що перебували під контролем органів органічної сертифікації, у 2022 році зменшилась на 38% та склала 0,6% від загальної кількості земель сільськогосподарського призначення в Україні. Всього станом на 31 грудня 2022 року налічувалось 263 619 га зайнятих під органічним виробництвом (органічних і перехідного періоду), сертифікованих за стандартом, що еквівалентний органічному законодавству ЄС та NOP (США). Тренд на органічне у світі не зменшується, але органічний ринок перестає бути нішовим, а отже дедалі більше буде схильний до впливу зовнішніх факторів – економічні та геополітичні чинники є найбільшими викликами для органічного сектору. Але подальша трансформація продовольчих систем та перехід до більш сталих практик агровиробництва скоріше сприятиме

подальшому зростанню попиту на органічні харчові продукти. [19].

Україна на систематичній основі поступово розширює та шукає нові зовнішні ринки збуту органічної презентуючи свою продукцію. Наприклад, вперше була представлена на міжнародній виставці GastroNord, яка проходила з 9 по 11 квітня 2024 року у Стокгольмі (Швеція). У колективному стенді України взяли участь одразу 12 компаній, 7 з яких органічні. Українські компанії провели 200 B2b-зустрічей з дистриб'юторами, ритейлерами зі Швеції, Норвегії, Данії, Фінляндії, Естонії, Італії та Іспанії, серед яких були представники Menigo Foodservice AB, Coop, Martin & Servera. А ще отримали 23 попередні домовленості про співпрацю [20].

На жаль в сучасних умовах ведення бізнесу відбулося скорочення як сільськогосподарських угідь так і кількості органічних операторів в Україні, адже значна їх частина знаходиться під окупацією в південних регіонах країни.

Українські органічні експортери попри зростаючі загрози ведення органічного виробництва в умовах воєнного стану, руйнування об'єктів інфраструктури, порушені логістичні маршрути, блокування портів та автомобільних доріг, підвищення цін на паливо та добрива, обмеження експорту окремих категорій продукції, продовжують працювати у таких складних умовах, ґрунтуючись на засадах сталого розвитку.

Науковиця В. Г. Грановська [21] зазначає, що найбільш перспективним сегментом західноєвропейського ринку є ринок екологічно чистих продуктів харчування. Наразі необхідна інформаційно-аналітична підтримка бізнесу щодо співробітництва з торговими партнерами з інших країн для освоєння культури європейського торговельного підприємництва, оволодіння управлінськими навичками та сучасними методами просування органічної продукції.

Науковцями Чичкало-Кондрацькою та І. Новицькою встановлено І., що на сьогоднішній день все більше зростає зацікавленість споживачів до продуктів харчування, які є екологічно чистими і виробництво яких не має негативного впливу на навколишнє середовище, що відкриває значні перспекти-

ви для експорту органічних товарів. Вони зазначають, що існуючий світовий досвід розвитку органічного виробництва і ринку органічної продукції, а також підвищення ефективності просування органічних продуктів свідчить: щоб продукт був придбаний кінцевим споживачем повинні взаємодіяти три елементи: держава – виробник – споживач. Крім того, успішному експорту органічної продукції з України повинно сприяти впровадження окремих інструментів ризик-менеджменту в практичній діяльності вітчизняних виробників органічної продукції [22].

Вітчизняні постачальники суттєво залежать від коливань європейських закупівельних цін на органічну сировину, а комунікаційна складова при просуванні українського органічного продукту зосереджується в сегменті B2B та практично не торкається кінцевих споживачів. Якщо вказувати на те, як забезпечити стимулювання зовнішнього попиту на органічну агропродовольчу продукцію із України, то за дослідженням [23] можна виділити такі нагальні завдання:

- нарощування інформаційно-комунікаційної підтримки держави та недержавних інституцій координаційного типу малого та середнього органічного фермера;

- нарощування внутрішнього попиту на готові органічні продукти та подолання низької поінформованості вітчизняних споживачів щодо переваг вітчизняного органічного продукту, що уможливить підвищення економічних стимулів для нарощування виробництва та збуту як на внутрішньому, так і зовнішньому ринках;

- популяризація бренду «Made in Ukraine», що підвищить цінність та привабливість для іноземного споживача.

Висновки. Соціально-економічний розвиток країн світу виступає в сучасних умовах як процес незворотних, цілеспрямованих, закономірних та багатофакторних змін в усіх сферах господарського життя, що знаходять прояв у підвищенні рівня задоволення матеріальних, духовних та соціальних потреб усього суспільства й окремої людини, майбутніх поколінь, зокрема ступеня реалізації сил, можливостей та індивідуальності людини, гармонізації відносин «людина – природа – суспільство – майбутні поко-

ління» [24, с.47]. Сутнісні ознаки сучасного вектору розвитку визначають його орієнтацію на досягнення сталості, в якій вагоме місце належить екологічній складовій.

У відповідності до вимог сучасності важливого значення набуває виробництво органічної продукції сільськогосподарського призначення, а отже, конкурентні позиції країн багато в чому визначаються досягненнями у цій сфері.

У сфері виробництва та обігу органічної продукції український бізнес здійснює підтримку Європейського зеленого курсу. Навіть в умовах воєнного стану Україна продовжує проваджувати органічне виробництво, підґрунтям якого виступає філософія здоров'я ґрунту, сталі господарські практики та піклування про здоров'я теперішніх і майбутніх поколінь. Виробництво та обіг органічної продукції, забезпечуючи можливості здійснення зовнішньої торгівлі, є однією з провідних ініціатив у переході до ведення сільського господарства на засадах сталого розвитку, виступає потужною силою для системних і трансформаційних змін, сприяє перетворенню свідомості споживання природних благ та формування ефективності економічних показників. Прискорений розвиток виробництва органічної продукції сприятиме покращенню економічного, соціального та екологічного стану в Україні, комплексному економічному розвитку територіальних громад в сільській місцевості та створить всі необхідні передумови для підвищення конкурентоспроможності вітчизняних товаровиробників на зовнішніх ринках.

Література

1. Трифонова О.В., Тимошенко Л.В., Ус С.А. Математичні моделі і методи прийняття рішень для сталого розвитку: навч. пос. М-во освіти і науки України, Нац. техн. ун-т «Дніпровська політехніка». Дніпро : НТУ «ДП», 2023. 240 с.
2. Камінський В. Органічне землеробство – шлях до продовольчої безпеки. *Віче*. 2014. №9. С. 58-61. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/viche_2014_9_34
3. Артеменко Л.Б. Європейський досвід державної підтримки органічного виробництва у контексті забезпечення продовольчої безпеки України. *Агросвіт*. 2019. №9. С. 46-52. URL: <https://doi.org/10.32702/2306-6792.2019.9.46>
4. Міняйло О., Нестерець А. Конкурентне середовище органічних продуктів за умов глобаліза-

ції. *Євроінтеграція України та економічна безпека*. 2020. Вип. 2 (25). С. 195-203.

5. Закон України «Про основні принципи та вимоги до органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2496-19#Text>.

6. Корогод О.В. Україні потрібно робити акцент на стратегії органічного ринку, його розвитку та збільшенні виробництва URL: <https://organicukraine.org.ua/c/blog/3576>

7. Маркування – гарантія якості продукції органічного походження URL: <https://organicinfo.ua/news/organic-labeling/>

8. Цілі сталого розвитку. United Nations Development Programme URL: <https://www.undp.org/uk/ukraine/tsili-staloho-rozvytku>

9. Technology needs assessment report mitigation technology barrier analysis and enabling framework URL: https://tech-action.unepccc.org/wp-content/uploads/sites/2/2020/04/baef-mitigation-report-ukraine.pdf?fbclid=IwAR1Ezv0bRCMc8ivg4gNdy7aGzRMRgfW-rdvGpCJaHjkh4P1loA3_1fg7Jwg

10. Communication from the commission to the european parliament, the council, the european economic and social committee and the committee of the regions eu Biodiversity Strategy for 2030 Bringing nature back into our lives COM/2020/380 final URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52020DC0380>

11. Communication from the commission to the european parliament, the council, the european economic and social committee and the committee of the regions A Farm to Fork Strategy for a fair, healthy and environmentally-friendly food system COM/2020/381 final URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52020DC0381>

12. Communication from the commission to the european parliament, the council, the european economic and social committee and the committee of the regions empty on an action plan for the development of organic production com (2021) 141 final URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX%3A52021DC0141>

13. Уланчук В.С., Жарун О.В., Соколюк С.Ю., Ткачук С.П. Розвиток органічного виробництва в Україні. *«Молодий вчений»*. №3(43) .березень, 2017 р. С. 867-870.

14. ГС «Органічна Україна» URL: <https://organicukraine.org.ua>

15. Продажі органічної продукції за 2016-2022: зовнішній ринок URL: <https://organicinfo.ua/infographics/export-market-2016-2022/>

16. Експорт української органічної продукції в ЄС (2022 рік, країни) URL: <https://organicinfo.ua/infographics/ua-organic-import-to-eu-2022/>

17. Корогод О. Як дипломати допомагають просувати органічних виробників на міжнародних ринках URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2023/08/21/703411/>

18. Органічна продукція в Німеччині у 2023 році: зростання продажів, вищі ціли URL: <https://organicinfo.ua/news/organic-market-in-germany-2023/>

19. Ринок органічних продуктів перестає бути нішевим URL: <https://organicinfo.ua/news/organic-no-longer-niche-market/>

20. Актуальні новини органічного сектору: 1-15 квітня 2024 URL: <https://organicinfo.ua/news/news-april1-2024/>

21. Грановська В.Г. Перспективи розвитку ринку органічної продукції в Україні. *Економіка АПК*. Випуск № 4. 2017. С. 31-40.

22. Чичкало-Кондрацька І.Б., Новицька І.В. Світовий досвід просування органічної продукції. *Ефективна економіка*. 2018. №2. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6104>

23. Кудирко Л.П., Пащенко Б.В. Перспективи розвитку ринку органічної продукції в Україні. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/9_2020/61.pdf

24. Пилипенко Г.М., Федорова Н.Є. Наука як фактор соціально-економічного розвитку суспільства: монографія. Дніпро: НТУ «ДП», 2020. 213 с.

References

1. Tryfonova, O.V., Tymoshenko, L.V., & Us, S.A. (2023). Matematychni modeli i metody pryiniattia rishen dlia staloho rozvytku. Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy, Natsionalnyi tekhnichnyi universytet «Dniprovska politehnika». Dnipro: NTU «DP».

2. Kaminskyi, V. (2014). Orhanichne zemlerobstvo – shliakh do prodovolchoi bezpeky. *Viche*, (9), 58-61. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/viche_2014_9_3

3. Artemenko, L.B. (2019). Yevropeyskyi dosvid derzhavnoi pidtrymky orhanichnoho vyrobnytstva u konteksti zabezpechennia prodovolchoi bezpeky Ukrainy. *Ahrosvit*, (9), 46-52. Retrieved from <https://doi.org/10.32702/2306-6792.2019.9.46>

4. Miniailo, O., & Nesterets, A. (2029). Konkurentne se-redovyshche orhanichnykh produktiv za umov hlobalizatsii. *Yevrointehratsiia Ukrainy ta ekonomichna bezpeka*, Issue 2(25), 195-203. DOI: 10.24144/2078-1431.2020.2(25).191-203

5. Zakon Ukrainy «Pro osnovni pryntsyipy ta vymohy do orhanichnoho vyrobnytstva, obihu ta markuvannia orhanichnoi produktsii». Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2496-19#Text>.

6. Korohod, O.V. Ukraini potribno robyty aktsent na stratehii orhanichnoho rynku, yoho rozvytku ta zbilshenni vyrobnytstva <https://organicukraine.org.ua/c/blog/3576>

7. Markuvannia – harantiia yakosti produktsii orhanichnoho pokhodzhennia Retrieved from <https://organicinfo.ua/news/organic-labelling/>

8. Tsili staloho rozvytku. United Nations Development Programme Retrieved from <https://www.undp.org/uk/ukraine/tsili-staloho-rozvytku>

9. Technology needs assessment report mitigation technology barrier analysis and enabling framework Retrieved from [https://tech-action.unepccc.org/wp-](https://tech-action.unepccc.org/wp-content/uploads/sites/2/2020/04/baef-mitigation-report-ukraine.pdf?fbclid=IwAR1Ezv0bRCMc8ivg4gNdy7aGzRMRgfW-rdvGpCJaHjkh4P1loA3_1fg7Jwg)

[content/uploads/sites/2/2020/04/baef-mitigation-report-ukraine.pdf?fbclid=IwAR1Ezv0bRCMc8ivg4gNdy7aGzRMRgfW-rdvGpCJaHjkh4P1loA3_1fg7Jwg](https://tech-action.unepccc.org/wp-content/uploads/sites/2/2020/04/baef-mitigation-report-ukraine.pdf?fbclid=IwAR1Ezv0bRCMc8ivg4gNdy7aGzRMRgfW-rdvGpCJaHjkh4P1loA3_1fg7Jwg)

10. Communication from the commission to the european parliament, the council, the european economic and social committee and the committee of the regions eu Biodiversity Strategy for 2030 Bringing nature back into our lives COM/2020/380 final Retrieved from <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52020DC0380>

11. Communication from the commission to the european parliament, the council, the european economic and social committee and the committee of the regions A Farm to Fork Strategy for a fair, healthy and environmentally-friendly food system COM/2020/381 final Retrieved from <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52020DC0381>

12. Communication from the commission to the european parliament, the council, the european economic and social committee and the committee of the regions empty on an action plan for the development of organic production com (2021) 141 final Retrieved from <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX%3A52021DC0141>

13. Ulanchuk, V.S., Zharun, O.V., Sokoliuk, S.Iu., & Tkachuk, S.P. (2017). Rozvytok orhanichnoho vyrobnytstva v Ukraini. «Molodyi vchenyi», 3(43), 867-870.

14. HS «Orhanichna Ukraina» <https://organicukraine.org.ua>

15. Prodazhi orhanichnoi produktsii za 2016-2022: zovnishnii rynek <https://organicinfo.ua/infographics/export-market-2016-2022/1>

16. Eksport ukrainskoi orhanichnoi produktsii v YeS (2022 rik, krainy) <https://organicinfo.ua/infographics/ua-organic-import-to-eu-2022/>

17. Korohod, O. (2023). Yak diplomaty dopomahaiut prosuvaty orhanichnykh vyrobnykiv na mizhnarodnykh rynkakh Retrieved from <https://www.epravda.com.ua/columns/2023/08/21/703411/>

18. Orhanichna produktsiia v Nimechchyni u 2023 rotsi: zrostannia prodazhiv, vyshchi tsili Retrieved from <https://organicinfo.ua/news/organic-market-in-germany-2023/>

19. Rynek orhanichnykh produktiv perestaie buty nishevym Retrieved from <https://organicinfo.ua/news/organic-no-longer-niche-market/>

20. Aktualni novyny orhanichnoho sektoru: 1-15 kvitnia 2024 Retrieved from <https://organicinfo.ua/news/news-april1-2024/>

21. Hranovska, V.H. (2017). Perspektyvy rozvytku rynku orhanichnoi produktsii v Ukraini. *Ekonomika APK*, Issue 4, 31-40.

22. Chychkalo-Kondratska, I.B., & Novytska, I.V. (2018). Svitovi dosvid prosuvannia orhanichnoi produktsii. *Efektivna ekonomika*, (2). Retrieved from <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6104>

23. Kudyenko, L.P., & Pashchenko, B.V. (2020). Perspektyvy rozvytku rynku orhanichnoi produktsii v

FOREIGN TRADE OF ORGANIC PRODUCTS IN
THE CONTEXT OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT

*O. H. Vahonova, D.E., Professor, L. V. Tymoshenko., Ph. D (Econ.), Associate Professor,
V. V. Chornobaev, Ph. D (Econ.), Associate Professor,
Ye. V. Terekhov, Ph. D (Econ.), Associate Professor, Yu. S. Hosalov, Post-graduate Student,
Dnipro University of Technology*

Methods. In the course of study, the following methods were used: analysis and synthesis – when determining the place of production of organic agricultural products in the general industry structure of Ukraine, as well as highlighting the main advantages of the development of organic agriculture in the Ukrainian economy in the context of ensuring sustainability; system approach – when establishing the relationship between organic production and achieving the goals of sustainable development; general and specific – when clarifying the specifics of trade in organic products on foreign markets in order to achieve the goals of sustainable development; statistical methods – when creating ratings of countries importing organic products in the EU.

Results. The essence of the global concept of sustainable development is revealed and the position of Ukraine in achieving its goals in comparison with other European countries is determined. The place of organic products in the general structure of agricultural products is determined. The specific features of the formation of demand for organic products in the domestic market of Ukraine and the factors that determine it in foreign markets are analyzed. The dynamics of sales volumes of Ukrainian organic products on foreign markets, in particular the countries of the European Union, are shown. The ranking of the TOP 10 countries importing organic products of Ukrainian production to the European Union in 2022 is presented.

Novelty. The relationship between organic production and the achievement of the goals of sustainable development was established. The advantages of the development of organic agriculture in the Ukrainian economy in the context of ensuring sustainability were determined.

Practical value. The analysis of the volume of trade in organic products in the context of sustainability allows determining the priority directions for improving the trade balance of Ukraine and its promotion on the path to achieving the goals of sustainable development.

Keywords: sustainable development, sustainable development goals, agriculture, organic products, foreign trade, export, import.

Надійшла до редакції 25.05.24 р.